

Wilsterflappen, je raakt er niet op uitgekeken.

Arend Veenstra

Vanmorgen ging ik net als gisteren weer wilsterflappen, maar wel in een heel andere setting. Gingen we gisteren richting Zuidhorn, nu reed ik naar Den Horn, waar Klaas Koopman al geruime tijd bezig was de nodige wilsters en mogelijk kieviten van een ring te voorzien. We hadden afgesproken dat hij uit hoofde van zijn kennis en bevoegdheid voor mij een certificeringstest zou arrangeren. De afspraak met het Vogeltrekstation is, dat éénmaal in de drie jaar elke ringer zo'n bijscholingscursus moet volgen. Ik had dit al eens meegemaakt in Workum, waar vrijwel alle flappers in één sessie een dergelijke opfrisbijeenkomst volgden. Er werd daar gemeten en gewogen en wat kennis uitgewisseld, maar het leek mij gewenst om dit met een goede deskundige in het veld mee te maken en hier en daar proberen de puntjes op de i te zetten.

Zo zette ik om kwart over 8 mijn auto naast die van Klaas op het land van Mulder aan de Hogeweg tussen Den Horn en de Friesestraatweg. Het bleek dat Klaas al een stuk of 5 wilsters en een kievit had opgespaard. We wisselden eerst wat gegevens uit over de formulieren die we gebruiken, want daar zaten wel wat verschillen tussen. Die van Klaas is completer, die van mij meer toegespitst op kieviten. Klaas legt naast geslacht, leeftijd en gewicht b.v. ook de snavellengte en de kop+snavellengte vast en ook de tarsus+teenlengte, die bij mij ontbreken. Bij mij is er ruimte voor pootkleur, kuiflengte en tekening v.d. buitenste staartpen, duidelijk geïnspireerd op kieviten.

Het meet- en weegwerk kreeg allereerst ruime aandacht en het bleek dat Klaas daar preciezer in was. Ook gaf hij suggesties voor het aanpassen van de meetapparatuur, die bij mij deels op een levenkistje was gemonteerd. Hij doet dat uit de hand, wat volgens hem beter is, vooral omdat mijn meetband te ver van de rand van het opbergkistje is vastgezet. Je loopt het risico dat je dan de maximale lengte niet haalt. Zulke dingen hoop ik ter hand te nemen (en ben er al een beetje mee begonnen).

Ook het "wilsterspul" namen we onder de loep aan de hand van zijn opstelling in het veld. B.v. de voetjes van de stokken, de stokken zelf, de haringen die het net aan de grond houden. Klaas gebruikt daarvoor kunststofpennen, die hij bij stugge grond met een stevige metalen pen "voorboort". Ook het plaatsen van de lokvogels bij stugge grond, wordt met een metalen pen vergemakkelijkt.

Er was geen verschil van mening over de leeftijd en het geslacht van goudplevieren, kieviten, kemphanen en watersnippen. Toch bleek ook hier, dat Klaas logischer denkt en daardoor mij de ogen opende voor min of meer vanzelfsprekende dingen. Eén voorbeeld : we onderkennen bij goudplevieren voornamelijk 1kj en na 1kj vogels. Maar Klaas merkte op, dat wanneer alle armpennen van na1kj vogels van dezelfde generatie zijn, dit vrijwel zeker een 2kj beest betreft. "Want" aldus Klaas, "zou hij ouder zijn, dan zou hij vrijwel zeker een afwisseling van oude en nieuwe armpennen hebben.

Het aardige was, dat Klaas daarna 5 goudplevieren ving die allemaal de eerste armpen misten, en er op die plek een begin van een nieuwe armpen zichtbaar werd, terwijl de andere armpennen alle van dezelfde generatie waren. Dus vrijwel zeker allemaal 2ekj. Terwijl ik dit opschrijf, bedenk ik, dat je de komende weken regelmatig in onze contreien wilsters zou moeten kunnen vangen, om te zien of dit beginnende ruiproces van de armpennen doorzet, en ook in welke volgorde. Joop Jukema heeft hierover al eens gepubliceerd in het vogeltijdschrift Limosa.

Verder kreeg ik van Klaas nog wat informatie over het ruiproces van diverse steltlopers. Dit kun je natuurlijk ook wel uit goede vogelboeken halen, maar Klaas heeft het paraat. Hier volgt de essentie van zijn uiteenzetting: kemphaan en grutto onderbreken in Nederland hun rui, nemen sterk in gewicht toe en vertrekken dan naar Afrika om daar hun handpenrui af te maken. Men noemt dit onderbroken rui. Scholeksters en wulpen onderbreken een enkele keer alleen de rui van 1 of enkele buitenste handpennen en vervangen deze dan niet het volgend voorjaar, maar het jaar daarop. Dan ruien ze ook de andere pennen en is de vleugel weer als nieuw. Dat noemt men gearresteerde rui. Bij wilsters

Er zijn er die de vleugelrui niet onderbreken en anderen die het wel doen. Dit heeft waarschijnlijk te maken met de afstand die de vogels moeten overbruggen van hun broedgebied naar hun overwinteringsgebieden. Bij grote afstanden wordt de rui onderbroken, komen de broedvogels "uit de buurt" dan gaat de rui gewoon door. Dit lijkt ook logisch, want zouden ze tijdens de trek wel ruïen, dan gaat dit ten koste van hun vliegvermogen.* Bij kieviten is geen vleugelrui-onderbreking vastgesteld, hoewel ook hier soms grote afstanden moeten worden overbrugd. Zowel bij wilsters als bij kieviten bestaat er geen absolute duidelijkheid over het ruiproces van de armpennen. Vooral bij kieviten valt er bij oudere vogels weinig "structuur" in te herkennen. Af en toe vang je oude vogels waarbij alle armpennen zijn vernieuwd, bij de meeste na 1kj. vogels onderken je oude en nieuwe armpennen in een willekeurige volgorde.

Als je zo in het veld zit, kan het gesprek voortdurend worden onderbroken door langstreckende vangbare vogels. Dat waren in dit geval niet alleen wilsters en kieviten, maar er waren ook vaak watersnippen in de lucht en af en toe een kemphaan. Klaas ving zo nu en dan een kievit en meerdere wilsters, maar ook enkele watersnippen en een kemphaan tijdens mijn aanwezigheid. Zulke niet alledaagse vangsten leidden de discussie zomaar in een andere richting. Zo kregen we het over de "faar" theorie bij kemphanen van Joop Jukema en Theunis Piersma. Klaas heeft daar twijfels over en legde duidelijk uit, waarom. Het voert me te ver om dat hier uit de doeken te doen, maar het geeft wel aan dat het voor mij een leerzame en ook boeiende certificeringsdag werd.

Klaas, wel bedankt !

* zie ook blz. 172- 173 van het boek "Goudplevieren en wilsterflappers", door J. Jukema cs.

Westervelde, september 2007.

Arend Veenstra.